

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 235

Дата 08.06.2021г.

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Министър на здравеопазването

Изх. № 11-03-60 / 08.06.21 г.

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД

НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

гр. София

бул. „Княз Ал. Дондуков“ № 1

По к. д. № 6/2021 г.

Относно: допуснато до разглеждане по същество искане на Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд за даване на задължително тълкуване на чл. 6, ал. 2 и чл. 46, ал. 1 от Конституцията във връзка с отговор на въпроса как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Основния закон, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол

УВАЖАЕМИ ПРОФ. ВЕЛЧЕВ,

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С Определение № 2 от 29 април 2021 г. по к. д. № 6/2021 г. на Конституционния съд (КС) е допуснато до разглеждане по същество искането на Общото събрание на Гражданската колегия на Върховния касационен съд за даване на задължително тълкуване на разпоредби от Конституцията, което след извършената от КС преценка за допустимост

7

е сведено до тълкуване на чл. 6, ал. 2 и чл. 46, ал. 1 от Основния закон с тълкувателния въпрос, който според съда може да ангажира упражняването на неговото правомощие по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията, а именно как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Основния закон, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол.

С определенията са конституирани заинтересувани институции по делото - сред тях и министърът на здравеопазването, които да представят писмено становище.

Искането съдържа подробна информация относно противоречивата практика на ВКС при прилагането на Закона за гражданската регистрация във връзка с искания за признаване правото на промяна на пола, а с това – и на името и ЕГН, на молители, при които е налице несъвпадане на половата идентичност с пола, вписан в актовете за гражданско състояние, а също и информация относно извършения анализ от комисия, създадена във връзка с тълк. д. № 2/2020 г. на Общото събрание на Гражданската колегия на ВКС, на действащото в страната обективно материално право относно въпросите във връзка с пола.

Министерството на здравеопазването е имало повод да изрази становище относно виждането си за разбирането на Конституцията по отношение на пола. В становището си по к. д. № 3/2018 г. министерството посочи, че Конституцията на Република България и българският правен ред, а също и българската съдебна практика, въвеждат разбиране за половете като два - мъжки и женски, съответстващи на тяхното биологично основание. Съгласно становището, по силата на чл. 6, ал. 2 и чл. 46, ал. 1 от Конституцията по пол хората са мъже и жени, полът е един от признаците, по които не може да бъде допускана дискриминация и брак се допуска единствено между мъж и жена.

Към онзи момент при справка на ведомството не са открити решения на Конституционния съд в друг смисъл.

Три години по-късно Министерството на здравеопазването не намира основания и поводи да промени своето становище. Както е посочено и в искането до КС, още при изготвянето на проекта на Конституция през 1991 г. понятието „пол“ не е обсъждано в смисъл, различен от биологичния.

С тълкувателно решение № 14 на КС от следващата година – 1992 г. (по к. д. № 14/1992 г.) по отношение на чл. 6 от Конституцията, съдът поставя пола сред петте социални признака (раса, народност, етническа принадлежност, пол и произход - по чл. 6, ал. 2 от Основния закон), произтичащи от Декларацията за правата на човека и обуславящи равенството на всички по достойнство и права от раждането. Недопускането на ограничения на правата или привилегии, основани на тези пет признака, е гаранция за

общочовешките права. Макар и определени като социални, доколкото касаят човешкия индивид и поставянето му в обществото, в социалната среда, тези признаци според КС не се придобиват в процеса на социалната реализация на гражданите в обществото, в това число в резултат на упражняване на определени права. Следователно, можем да направим извода, че те се придобиват биологично, принципно по рождение и са биологична характеристика на човека. Признаци, които се придобиват фактически и могат да бъдат променяни в рамките на социума в резултат на упражняване на права са останалите признаци по чл. 6, ал. 2 от Конституцията, а именно религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение и имуществено състояние.

В решението на КС по к. д. № 3/2018 г., по което Министерството на здравеопазването изрази становище, съдът обосновава ясно и недвусмислено, че Конституцията и цялото българско законодателство са изградени върху разбирането за бинарното съществуване на човешкия вид. Това е биологичното обяснение на пола. Биологичният пол е детерминиран по рождение и е в основата на гражданския пол. За КС Конституцията разглежда биологичния пол като понятие с ясно юридическо съдържание и това е видно както от обсъждането на проекта на Конституция през 1991 г, така и от тълкувателната практика на КС по отношение на чл. 6, ал. 2 от Основния закон в лицето на цитираното вече решение № 14 от 1992 г. по к. д. № 14 от 1992 г. Според КС Конституцията недвусмислено възприема социалното измерение на пола във взаимодействие с биологично детерминираното, и това е отразено най-ярко в разпоредбата на чл. 47, ал. 2 от Конституцията. Конституционният законодател използва понятието „пол“ като единство от биологично детерминираното и социално конструираното, като социалното измерение на пола в Конституцията не създава социален пол, независим от биологичния.

Конституционното разбиране за пола е за биологичната категория на същия. Границите на двата пола – мъж и жена, са биологично детерминирани. Конституционният съд е категоричен - правното признаване на пол, различен от биологичния, е в разрез с Конституцията.

Предвид горното Министерството на здравеопазването намира, че от една страна самата Конституция, макар и не пряко, поради което на второ място и КС – посредством тълкувателната му практика по чл. 149, ал. 1, т. 1 от Конституцията и практиката му по чл. 149, ал. 1, т. 4 от същата за произнасяне за съответствието на сключени от страната международни договори с Конституцията преди тяхното ратифициране, дават ясен отговор на въпроса как следва да се разбира понятието „пол“, използвано в Основния закон, и има ли то смисъл, различен от биологичен пол. Отговорът, който са налага от

практиката на КС е, че полът е биологична категория, половете с два – мъжки и женски, и на тази категория се базира и гражданският пол. С решението по к. д. № 14 от 1992 г. КС е дал поискано тълкуване на чл. 6 от Конституцията, но не конкретно на чл. 6, ал. 2 и не в аспекта на въпроси за пола и съдържанието на тази категория според основния закон. Тълкувателните въпроси в рамките на к. д. № 14 от 1992 г. са насочени към изчерпателността на социалните признаци по чл. 6 за недопускане на ограничение на правата или привилегии, за принципа на равенство и за привилегиите като нарушения на принципа на равенство. В този смисъл формално КС не се е произнасял досега с тълкувателно решение по отношение на чл. 6, ал. 2 и чл. 46, ал. 1 от Конституцията и по тълкувателен въпрос относно съдържанието на понятието „пол“ според същата. Това КС е приел да извърши в настоящото дело, като според Министерството на здравеопазването КС няма основания да променя и поради това следва да съобрази ясната си и последователна практика по съществуващото на въпроса относно същността на пола според Конституцията. Неслучайно в определението по допустимостта на искането по настоящото дело КС посочва, че проблемът с нееднаквата практика на ВКС, станала причина за производството пред КС, се свежда не до правото на субектите да се самоопределят пополово, а единствено до обвързаността на държавата да зачете самоопределянето им към пол, различен от биологичния. Оттук КС е достигнал и до конкретния тълкувателен въпрос, на който настоящото производство формално следва да даде отговор – понятието „пол“ по Конституция има ли смисъл, различен от биологичен пол.

Както посочих по-горе, Министерството на здравеопазването намира за правилен отрицателният отговор на този въпрос. Особено подробни аргументи в посока на отрицателния отговор на този въпрос се съдържат и в решението по к. д. № 3 от 2018 г. Що се отнася до медицинските процедури във връзка с пола в утвърдените медицински наука и практика, същите са в рамките на конституционната концепция за биологичния пол и бинарното съществуване на човешкия вид.

Във връзка с възможността КС да подложи на тълкуване разпоредбите на Конституцията в светлината на международното право и в частност на КЗПЧОС следва да се вземе под внимание, че при даването на тълкуване на чл. 6 от Основния закон с решението по к. д. № 14 от 1992 г. конвенцията е съобразена, т.к. вече е била в сила. Действието на този международен договор за страната ни не е дало основание за друго виждане на КС относно характеристиката и съдържанието на понятието „пол“ освен биологичните. Конвенцията е международен договор, част от нашето вътрешно законодателство с предимство пред националните законодателни актове, които ѝ противоречат. Конституцията обаче е върховен закон и другите актове от вътрешното

законодателство не могат да ѝ противоречат, поради което не би следвало да имат предимство пред нея. Като върховен закон Конституцията съдържа ядро от ценности, които защитава непоколебимо. Такъв е смисълът на върховенството ѝ.

По отношение на ХОПЕС – хартата е източник на първичното право на ЕС и има примат над националното право. Възможно е обаче изключение от този примат, което Министерството на здравеопазването намира за приложимо в настоящия случай, а именно при наличието на национална конституционна идентичност на държавите членки. В случая биологичният пол, поставен в основата на цялата вътрешно-нормативна система и обществена организация в България, е елемент от българската ни идентичност, предавана през вековете, част от ядрото на ценности, приети и защитавани от Основния закон на страната. Това следва да се отчете при задължителната преценка на относимата уредба на правото на ЕС, която КС ^{ще} извърши по делото.

С уважение,

Д-Р СТОЙЧО КАЦАРОВ

Министър на здравеопазването

